

ZIVLJENJE IN SVET

T E D E N S K A R E V I J A

ŠTEV. 11.

KNJIGA 23.

(LETO XII)

V LJUBLJANI, 14. MARCA 1938.

Filmaka igralka INGRID BERGMANN

VREMENSKI REKORDI

IVO LAPAJNE

Na južni polovici zemlje je minulo poletje. Sonce se poslavlja od žetve in vsak dan više se vzpenja k nam. Ko bo pod ravnikom v mrki jeseni dolgo-trajno deževje pojilo zemljo, bodo pri nas topli sončni žarki zdravnili bujno zelenje in pregnali mrak iz zaledenelih pokrajin visokega severa.

Premagana je zima na severni, utonilo je poletje na južni polobli naše zemlje. Raziskovalci obtečajnega ozemlja se vračajo v Moskvo, meteorološka opazovanja po vsem svetu se bodo skoraj že obogatila z novimi izsledki v spoznavanju vremenskih dobrin in ujm v vseh širinah sveta.

Za življenje neobhodno potrebno ozračje, ki obdaja našo zemljo, je podvrženo večnim izpremembam in neverjetnim skokom muhastega vremena. Kljub temu, da vladajo nad celinami sveta glede podnebja kolikor toliko ustaljeni naravni zakoni, postavljajo medsebojni vplivi nemirnega, blažilnega morja, pa segrete in zaledenele kopne zemlje, leto za letom človeka pred strahotne posledice vremenske trme. Med zimo in poletjem se zvršča množica prirodnih nezd, tako da se neposredno prizadetim ljudem vsiljujejo pojmi, kakor da si je usodno vreme izbralo prav njihov kraj za svoje pustolovščine.

In vendar so na zemlji kraji, ki so v pogledu vremenskih nepravil neprimeren bolj prizadeti kakor večina gostoposelnega zmernega pasu. Sredi preobljudene, kulturno črpane zemlje in daleč od nje je še mnogo puščobnih ledin, kjer se pritisku sirove prirodne sile upora le peščica ljudi. Da vidimo kraje, kjer mrko nebo iztresa največ svoje neugnane jeze.

Meteorologi so prvotno domnevali, da leži najmrzlejši kraj zemlje na tečajih. Dolgoletna opazovanja so prisodila nevšečni rekord Verhojansku, samotni sibirski naselbini ob reki Janu. Tu so 21. februarja 1892. izmerili najnižjo temperaturo 69° C pod ničlo! Majhno naselje ima vremensko opazovalnico in nekaj lesenih hišic, katerih prebivalci, po večini jakutski lovci, se preživljajo z lovom.

Sredi zime, ko znaša januarski temperaturni povpreček na Visu 9,8. Hvaru 8,6, v Dubrovniku 8,7, Splitu 7, na

Rabu 5,7, v Zagrebu -0,6, v Ljubljani -2,5, Pragi -1,5, so izmerili papanirovci na ledni plošči pod tečajem -19° C. V Verhojansku pa znaša januarski povpreček -50° C! Temperaturno nihanje med najvišjo in najnižjo letno toploto se povzpne tod na 80 stop. Kajti Verhojansk ima poleti prav tako vroče podnebje kakor mi, do 30° C in nevihte niso redke.

Zadnje čase je dobil Verhojansk tekmece. Meteorologi proučavajo zdaj merjenja o še večjem mrazu, ki so ga zabeležili v sibirski pokrajini Ojmekon, ob gornjem toku Indigirka in v močvirni okolici jezera Lopnor, v kitajskem Vzhodnem Turkestanu.

Za vročinski višek na zemlji se poteguje več krajev. Prednost ima zaenkrat slana puščava Lut v vzhodni Perziji. Peščena planjava je brez kakršnekoli vode in karavane morejo preko nje le pozimi. V tem »hudičevem peklu«, kakor ji pravijo Perzi, se nabere poleti žgoče pripeke do 60° C! Neznosna vročina pustoši v nekaj obliudeni zelenici Quargliji, v alžirskem delu Sahare, na karavanski poti iz Toumourta v In-Salah. Pred 70 leti so tu izmerili 58° C vročine. Kljub nevzdržni pripeki je takrat še bivalo v oazi 7000 Beduinov. 900.000 datjevih palm je črpalo vodo iz globokega peska ter nudilo ljudem hladno zavetje in hrano.

Kako strupena utegne biti takšna vročina, lahko sodimo v primeri z najbolj vročimi kraji v Jugoslaviji. V Beogradu so l. 1936 dosegli višek 39,4, v Vršču 38,2, Skoplju in Ljubljani 38° C. Jaša Tomić v Banatu in Mostar v Hercegovini se postavljata kot najbolj vroča kraja v državi. V slednjem so po desetletnem merjenju dosegli celo naš rekord, 43° C nad ničlo!

Asamu, severnovzhodni deželici Prednje Indije, je muhasta narava vsilila sloves hudournega žrela deževnice. V tem najbolj deževnem kraju sveta so že namerili 12.665 mm padavin! Vsako leto pade tod najmanj 7170 mm dežja. Kljub preišni moči je dežela zelo rodovitna, izredno donosna. Čajni nasadi izvrstno uspevajo, od marca do novembra traja živahna žetev. Kako strahotne so te množine dežja, če pomislimo, da so samo v juniju 1890 zabeležili 5080, v juliju 1865 celo 5290 mm padavin. V enem mesecu več ka-

kor znaša rekordni vsakoletnj evropski povpreček dežja, ki ga imajo naše Crkvice nad Kotorom s 4642 mm padavin! Tolikšna razsipnost narave v porečju Gangesa, medtem ko onstran Himalaje, v notranjeazijskih stepah kane na žejno grudo vse leto komaj 200—280 mm dežja!

Za kraje, kjer je nagel odtok deževnice nemogoč, so lahko usodni veliki prelomi oblakov. Vsem je še v spominu vremenska katastrofa jeseni 1926. Dne 26. septembra je tedaj v 36 urah padlo v Lučni 406,4, na Tratah 382, v Žireh 339,6, v Sv. Križu pri Trstu 320 mm dežja. V Crkvicah se je v enem samem dnevu izlilo že 323, v Gradcu 670, v južnovzhodni Avstraliji 780, na Filipinih 880, Niponskem 902, otočju Fidži 940, 14. junija 1876 pa v Tčera-pudži — 1036 mm dežja! V dneh 12. do 16. junija 1876. je tu padlo 2898 mm deževnice, 1488 mm več kakor znaša vseletni povpreček padavin v Ljubljani!

Najstrahotnejši prelom oblakov pozna Porte Bello v Panami, kjer je 20. novembra 1911. padlo v 3 minutah na zemljo 62,74 mm deževnice. V Füssenu pod bavarškimi Alpami so v maju 19^o6. zabeležili 15,75 mm dežja na vsako minuto! Med važnejšimi postajami je l. 1936 imela Ljubljana 178, Cetinje 173, Zagreb 161, Kraljevica in Split 145, Beograd 144, Rab in Prilep 120, Hvar 104 in Skoplje 85 deževnih dni.

Suhi kraji naše zemlje se po večini krijejo z vročimi. Izjema je obalni pas severne Čile, od Arica do Antofagaste. Tu skoro nikoli ne dežuje, le megla daje nekaj vlage. Zrak je tako suh, da preperevajo mrličji šele čez 100 let. Pri nas včas primanjkuje dežja v Povardarju, nekaterih krajih Banata, Slavonije in Prekmurja. Tako beleži Skoplje povprečno le 487 mm, Beograd 627, Cven pri Ljutomeru 845 mm. Najdeževnejši kraj na slovenski zemlji, Gomanjče pod Snežnikom, ima letni povpreček 3038, Leskova dolina, Bovec, Idrija, Dol. Jurjeva dolina nad 2000 mm padavin.

V nasprotju z deželami brez dežja, so kraji na zemlji, kjer se zelo redko svetlika sonce. K tem spadajo predvsem Marshallski otoki, kjer 319 dni v letu nepretrgoma dežujejo!

V Jugoslaviji ima razmeroma največ sonca otok Vis. Slede Hvar, Dubrovnik, Split in Rab. Beograd je n. pr. imel 1936. leta 2224, Skoplje 1880, Zagreb 1812, Maribor 1789, Ljubljana 1512

sončnih ur. Ljubljansko nebo je vse leto običajno 61°/₁₀₀ pokrito z oblaki. Srednja stopnja oblačnosti znaša na Hvaru, v Dubrovniku in Splitu 5, na Rabu 5,4, v Skoplju 5,6, Beogradu 5,7, Zagrebu 6,8 in — Ljubljani 7,4.

Chicago je znan kot najbolj vetrovno mesto na svetu. Po silovitosti viharjev ga prekosi obala Adelieland, v Wilkinsovi deželi Antarktika. Tu so izmerili že vetrovno hitrost 90 m na sekundo! Tako se ponavlja dan za dnem, večno megleno morje leži za obzorjem. Pod gostimi obalnimi meglamí trpe tudi južnozpadna Afrika, Peru, Kalifornija in New Fundland. Vroče puštinjske megle, ki prinašajo seboj puščavski prah, tudi pri nas niso neznanne.

V Jugoslaviji se lahko ponašata s vetrovnim rekordom Senj in Beograd. V prvem pustoši glasovita burja, ki doseže hitrost 60—120 km na uro! V Trstu je 12. nov. 1888. dosegla burja 106 km na uro. Košava plane s Karpatov in doseže Beograd s hitrostjo 10 m na sekundo, siloviti ciklon, ki je 14. avgusta 1934. pustošil po spodnjem Sremu in Beogradu, je puščal za seboj 54 km na uro.

Celovec slovi kot najbolj megleno mesto v naši sosesčini. V Jugoslaviji je l. 1936 prednjačilo Sarajevo s 134 meglenimi dnevi v letu. Sledi Ljubljana s 120, Beograd 111, Zagreb 103 meglenimi dnevi. Na Jadranu se je pojavila megla na Rabu 25 krat, na Hvaru v 21, Splitu 4 dneh.

Najsilovitejše nevihtne viharje, orkane in tornade poznata Sev. Amerika in Zapadna Indija. V Missisipi ju in Nebraski dosežejo dostikrat hitrost 200 km na uro! Vsako leto pustoši po zemlji povprečno 16 milijonov neviht, več kakor 1800 na uro! Najmanj neviht je na obalah Južne Amerike, v Kaliforniji, na Islandu, Faroerih in severni Skotski — komaj dve v letu. Rekord pa odnaša v tem pogledu Holandska Indija. V Bataviji in okolici je na leto povprečno le 40 dni brez neviht! Tudi Mehiko pogosto posečajo nevihte, ki se premikajo s hitrostjo 30—40 km na uro. Nevihtni oblaki sežejo tudi oreko najvišje gore Evrope, Mont Blanca.

Vsak odličen mož je bil pri svojih prvih korakih v življenju smešen ali brezuspešen sanjač.

Stendhal

S P O L N E Z A B L O D E

DR. FRAN GÖSTL, ŠEF-PRIMARIJ V POKOJU

N A D A L J E V A N J E

XI

Kaznivost spolnih
zagršenj

Zakoniki raznih držav so si edini v tem, da branijo žensko čast ter kaznujejo vse zagrške proti nji in da obvarujejo nedoletne pred onečaščenjem.

V tem smislu se pregreše oni, ki prestrašijo žensko z grožnjami, bodisi za njih zdravje in življenje, bodisi s pretnjami velikega oškodovanja ali objave kake skrivnosti, kar bi ji povzročilo sramoto. Včasih te grožnje lahko zadevajo tudi druge osebe (moža ali članke rodbine) Prav tako se mora sem pristevati, kar omenja Hofmann: da je tak nasilnež zgrabil otroka dotične ženske ter ga hotel treščiti ob zid, ako ona ne ustreže njegovi pohoti. Seveda se primerjajo te grožnje, kadar zaloti žensko samo, da mu ne more uiti ali klicati na pomoč. Kaznivo je rabiti silo, katere se ženska ne more ubraniti. Da se je v resnici rabila sila, je razvidno iz tega, če je ženska pri obrambi utrpela lažje ali težje poškodbe ali ranitve.

Kazniva je zloraba žensk v stanju nezavesti ali omotičnosti. Najpogostejše je stanje nezavedanja pač povzročeno po alkoholu. Ako je spolna pijanost namenoma povzročena ali ako se ženska v takem stanju zlorabi, to dokažejo okoliščine. Možnost zlorabe nezavesti je podana pri božjastnih po napadih in v omračenju. Prav tako v narkozi. Izgovor, da se je zloraba izvršila po zapovedi, dani v hipnozi, je zelo dvomen. Nekateri priznavajo, drugi pa odločno oporekajo.

Omotenje z narkotičnimi sredstvi. Večkrat se navaja, da je kdo žensko osebo povsem omamila s kako impregnirano cigareto ali ji vrzel čez obraz ruto, namočeno v narkotični snovi. Vse take navedbe so skrajno neverjetne. Največkrat se baje dogajajo med železniško vožnjo. Hofmann omenja neko gospodično, ki se je peljala v I. razredu na progi, kjer se je po časniških vesteh pred kratkim pripetila taka neprilika. Ko si je edini sopotnik v tem vozu hotel prižgati cigareto, je hotela

skočiti skozi okno iz drvečega vlaka, ker je sumila, da namerava isti atentat.

Umevno je, da zakoni posebno ščitijo mladoletne ter vsako nečisto dejanje, še bolj pa spolno združitve strogo kaznujejo. Razen tega so še posebno zaščiteni duševno bolni in slaboumni. Sem spadajo tudi oni gluhonemi, ki so duševno manjvredni in tako malo razviti, da niso bili sposobni za pouk in izobrazbo v gluhonemnici. Nekoč sem bil poklican k razpravi pri sodišču, da se izjavim, ali 30-letna gluhonema in po splošnem mnenju slaboumna oseba spada pod to zaščito, dasi je obtoženec trdil, da ga je izzivala. Ker je bila obremenjena (brat je bebec) in se je izkazala res skrajno omejena, sem z mirno vestjo potrdil vprašanje.

Povsem umevno in naravno je, da zakon kaznuje onečaščenje tudi nad 14 letnih brezmadežnih deklic, posebno ako jih kdo zvijačno zvabi in da ostreje kaznuje osebe, ki imajo moč in veljavo pri mladoletnih. Zakon izrecno navaja: »starešina, nadzornik, zdravnik, verski predstavnik, vzgojitelj, učitelj«. Včasih se pohotniki sklicujejo na to, da niso mogli vedeti, koliko je dotičnica stara, ker je bila že zelo zastavna in telesno krepko razvita. Sodišče bo v takem slučaju razsodilo, ali more temu ugovoru verovati ali ne, ali naj prisodi ostrejšo ali milejšo kazen. Da zakon prepoveduje in kaznuje pornografske slike in spise ter predavanja, ki navajajo k nečiščenju, je umevno.

XII

Lažnive navedbe, obtožbe in
ovadbe

Histeriki podajajo včasih neresnične navedbe o spolni zlorabi, bodisi zaradi svojih bolezenskih blodenj, bodisi iz maščevalnosti ali zaradi izsiljevanja. Histerične ženske zlasti zdravnikom radi očitajo, da so jih v stanju nezavesti po narkozi ali hipnozi spolno zlorabili. Zato je umevno, da prof. Reichert izrecno opominja, naj zdravnik nikdar ne napravi pri ženskah preiskav in operacij v narkozi ali hipnozi brez prisotnosti tretje osebe, da tako onemogoči krivične navedbe. Isto opozorilo velja se-

veda tudi za zobne zdravnike, ako vrše (kar se je prej na zahtevo večkrat zgodilo) ekstrakcije zob s kratkotrajno narkozo. (Zal so se nekatere take zlorabe res primerile). Take obdolžitve se deloma razlagajo tudi s tem, da baš pri narkozi rade nastajajo seksualne ideje.

Pri umobolnih se v depresijah večkrat porajajo tudi krivične samoobtožbe. Dotični bolniki se imajo za pogubljeni in od Boga zavržene ter to razlagajo kot posledico svojih pregreh. Kakor si lastijo razne druge, nikdar izvršene delikte, tako si tudi posebno radi očitajo razna spolna zgrešenja, ki so isto tako skoraj vedno povsem brez vsake istinite podlage.

Omenim naj še, da se je od neke strani nasvetovala za seksualne zločince kastracija, kakor je bila do l. 1855 v navadi v Severni Ameriki za zamorske sužnje, ki so se tako pregrešili. Motiviral se je ta nasvet s tem, da so dotičniki nepoboljšljivi in da se mora družba varovati pred njimi.

XIII

Splavi in okuženja

Dodatno naj omenim še — čeprav ne spada to strogo v okvir te razprave — tako imenovane »umetne splave«, prekinjenje nosečnosti z odpravo plodu, ki se izvršujejo v sedanjem času v ogromnem številu. Vzroki so poleg sramu zaradi pričakovanega nezakonskega otroka tudi vedno večja beda in gmotna propast mnogih plasti prebivalstva — neposredno pa vendar posledica pohotnosti in razbrdanosti. Nekatere »dobrotnice« in »pomočnice« — zlasti babice in sem ter tja, žal, tudi zdravniki — opravljajo ta posel kar obrtoma. Zakonito je sicer prepovedan, a le malokdaj pride na dan (ako povzroči obolenje ali celo smrt) in tedaj se kaznuje skrajno milo. V novejšem času se je pojavilo gibanje, ki je našlo priznanje tudi v nekaterih zdravniških krogih, naj se odprava plodu sploh ne kaznuje. S tem bi se to le še mnogo bolj razširilo in izvajalo. Vsekako je to umor še nerojenega bitja in po naziranju mnogoterih, katerim se polno pridružujem, povsem nedopustno dejanje izvemši primer, da bi bilo materino življenje tako ogroženo, da se more le s tem rešiti. Cerkev ga tudi za ta primer ne dovoljuje.

Opozoriti moram končno tudi na nevarnost okuženja, na možnost sifilitičnega obolenja pri spolnem občevanju.

Da so prostitutke običajno bolne in pogosto vir okuženja (kljub pogostim zdravniškim preiskavam), je znano. Še večkrat to zakrivi tako imenovana tajna prostitucija. Največja brezvestnost je, ako oboleli moški spolno občuje z dekletom ali ženo ter jo okuži in največkrat prenese bolezen še na plod. Pogosti aborti (splavi) ali mrtvorojenec so dostikrat posledica obolenja pri ženi.

Dobro se še spominjam, ko sem v dijaških letih poslušal predavanja prof. Wiederhoferja, kako mnogoštevilno so prihajale v ambulanco na kliniki žene z otročiči, pri katerih je ugotovil prirojeno sifilitiko. Večinoma jim je bilo znano, kaj je vzrok obolenja, vedele so za vir okuženja in bile same že v zdravniški oskrbi.

To je bilo seveda pred vojno. Veliko številnejši so ti slučajji sedaj. Tudi pri nas se je med vojno in po nji razpaslo spolno obolenje v velikem številu. Naravno je, da se je hotelo po možnosti omejiti.

Zelo umestna je bila zakonska zahteva, da mora ženin pred poroko prinesiti zdravniško spričevalo, da ni spolno bolan. V bistvu upravičena, je tedaj zaradi raznih stranskih določil zbudila ugovore ter je bila naposled odpravljena. Seveda bi se s tem dosegel le delen uspeh. Ako bi se otežkočile ali onemogočile nekatere poroke, bi se najbrž še bolj razpaslo izvenzakonsko udejstvovanje, a tudi poznejše okuženje zaradi nezvestobe ne bi bilo izključeno. Samo moraličen dvig naroda more preprečiti okuženja in njihove posledice.

Moraličen dvig naroda bodi tudi iskreno zaželjena posledica tega spisa. Spoznanje zablod seksualnega udejstvovanja naj svari in obvaruje pred njimi, naj krepi in množi vzdržnost ter vzbuja ljubezen do lepega, srečnega rodbinskega življenja. Vsakdo, ki ljubi svoj narod, mora želeti, da se odvrne od zablod, ki so se pričele širiti tudi med njim v zadnjih vojni in povojnih letih, in da zdrav in krepak z zaupanjem gre v lepšo bodočnost.

Da je denar lahko resničen vzrok ljubezni, sem razumel oni dan, ko je znan plemenitaš rekel: »Žensko ljubimo vedno iz kakega razloga. Jaz sem ljubil svojo ženo zaradi njenega denarja, toda sem jo ljubil.«

Wiel Morand

S F I N G A - S O N Č N I B O G

Zdi se, da bodo učenjaki slednjič vendarle prodrli v bistvo skrivnosti, ki obdaja Sfingo. Pred meseci je egiptski arheolog profesor Selim Hasan s stotinami izvežbanih delavcev začel odkopavati peščene sklade okoli Sfinge. Med tem delom so odkrili 2 do 3,5 m veliko apnenčevo ploščo z napisom, ki v 27 vrstah poroča, da je faraon Amenhotep II. v drugem letu svoje vladave (1447 pr. n. št.) postavil to ploščo v spomin na potovanje, ki ga je napravil kot mladenič iz Memphisa, da obiše grobove t. j. piramide svojih prednikov Cheopa in Ehephrena v Gizl. Napis je sestavljen v običajnem nabuhlem slogu faraonov. Amenhotep se baha s svojimi atletskimi močmi in pravi, da je veslal v čolnu tri milje daleč proti otoku z veslom, dolgim dvajset kometcev, ne da bi se bil utrudil, medtem ko so se njegovi veslači utrudili že takoj v začetku. Nadalje pripoveduje napis, da nihče razen Amenhotepa ni mogel napeti njegovega loka, da je iznašel puščico, ki jo dotlej še nihče ni uporabljal v Egiptu in da je svoje konje tako usposobil, da se niso niti v diru potili.

Hieroglifi (egipčanska pisava) so se izvrstno ohranili. Nad ploščo je precej poškodovan kraljev lik, ki izroča neke-

SFINGA pred odkopom

mu drugemu liku, ki je brčkone neka Sfinga, žrtvene darove. Po mnenju profesorja Hasana je ta Sfinga istovetna s sončnim bogom Ra, ki je bil Amenhote-

SFINGA po odkopu

pov bog. V bližini so našli tudi tri Sfinge z levjimi glavami. Profesor Hasan utemeljuje svoje mnenje z dejstvom, da je bil obraz Sfinge obrnjen proti sončnemu vzhodu. Če so nadaljnje izkopanine potrdile to njegovo domnevo, še ni znano. Med šapami Sfinge so našli tudi ploščo, ki jo je dal postaviti Thutmose IV. Napis na plošči pove, kako je Thutmose na lovu legel poleg Sfinge in zaspal. Sanjal je, da je pristopil k njemu sončni bog in ga prosil, naj odsurani pesek okoli Sfinge. On je izpolnil božanško željo, dal zgraditi med šapami majhno svetišče in je obnovil Sfingine spodnje dele. Za Ptolomejcev, ki so vladali v Egiptu zadnja tri stoletja pr. n. št. Štetjem, so še enkrat odkopali Sfingo iz puščavskega peska. V naslednjih dveh tisočletjih je pesek znova pokril znameniti spomenik.

Kakor to grobišče s piramidami in Sfingo, tako so doživele tudi kosti faraonov, ki so jih izkopali v dolini kraljev, nenavadno usodo. Najprej se je moglo videti nad dvajset kraljevih mumij v muzeju v Kairi. Nato jih je dala egiptska vlada prepeljati v mavzolej, ki je bil sezidan kot zadnje počivališče l. 1928 umrlega voditelja narodnega pokreta Zaglul paše. Lani so položili tudi njegove kosti v ta mavzolej. Skoraj istočasno pa so prepeljali kraljeve mumije nazaj v muzej, kjer so še danes, ki pa niso več izpostavljene javnemu ogledu.

Egiptska vlada se zdaj bavi z načrtom, da bi zgradila trajno počivališče za te velike kralje. Med drugimi načrti je tudi ta, da bi se zgradil zanje poseben mavzolej v Heliopolisu ali pa v bližini piramid. Stari Heliopolis leži dvanajst kilometrov severno od Kaire ter je bil v starem veku slavno mesto, kjer so častili sončnega boga Re Harahte, ki je imel sokolsko glavo. O nekdanji slavi pričajo danes le razvaline svetišča in dvajset metrov visok obelisk. Novi Heliopolis leži samo šest kilometrov severno od Kaire. Ustanovila ga je 1906 neka belgijska družba. Danes je odlično, zdravo in prostorno mesto z mnogimi zabavišči, dirkališči, sportnimi igrišči itd. Šteje nad 35.000 prebivalcev.

Vplivni možje v Egiptu zahtevajo, naj bi se kralji zopet prepeljali v njihove stare grobove v Gornjem Egiptu. Najznamenitejši izmed faraonov že leži na svojem starem mestu. Tut anh Amonova mumija je spet v svojem starem grobu v Luksorju, kamor so jo položili natančno tako, kakor so jo bili našli. Grob sam iz masivnega zlata, težak 225 kg. je izstavljen v razkošnem Egiptskem muzeju v Kairi. Egiptska vlada ki se zaveda važnosti tuijskega prometa in ki že zdaj ponoči umetno razsvetljuje piramide, bo nedvomno storila vse, da bodo slavni faraoni »stalna atrakcija« za številne tujce. Hr.

SRBSKI ZUNKOVIČ

V Beogradu je izšla brošura »Srbij i Rumuni« kot ponatis razpravice, objavljene l. 1937 v Glasniku Jugosl. prof. društva (str. 255—270). Ilija M. Zivancević pretresa romunske vzporednice znamenite pripovedke o zidanju Skadra, da more vplesti opazke o čezmernem slovanskem vplivu na celotno življenje romunskega ljudstva. Ta vpliv — Zivancević ga stalno imenuje srbskega — je prikazan v tolikšni meri, da bo gotovo zbudil odpor pri znanstvenikih sednega naroda. Tem laglje ga bodo izpodbijali, ker si je pregoreči rodoljub dovolil samovoljne etimologije, vredne Zunkovičevih. O Karlu Velikem naletiš na razlago, da je nazvan s srbsko besedo »Car«, češ Charlemagne je v nekem starem tekstu zabeležen kot Zarlemagne, to je Car Veliki; Zar le Magne Besedo Karl, isto kot nemški Kerl, mož (odtudi češko karle, karlátko karlíki), je Z. presegal, čeprav mu je za spolnik ostal dvojni ll, samo da je izluščil iz nje »praslovansko« car! Pipin Mali, Pépin le Bref, je prav tako »naš čovek« nič drugega ko Pupin, Pupilj(ak), to je popek. Francoski pépin pomeni peško,

pělek. To mu je dovolj, da istoveti oba korena. Ne moti ga pomislek, da je Pipin vladal v 8. stoletju, ko so Slovani še govorili nosnike. Škofja Loka je še l. 1204 zapisana Lonka. S takimi opombami je diskreditirana vsa načitanost. Podobne misli je pisatelj, jurist po znanju in zvanju, razpredal že prej v študijah o izvoru Slovanov, o razmerju med bizantinskim, justinijanjskim pravom in Dušanovim zakonikom ter o srbski narodni poeziji (Novom pokolenju, 1934.) NK

KAJ JE DALA ČESKOSLOVASKA SVETU

Za 20 letnico ČSR je proti koncu preteklega leta založba Sfinx (B. Janda) v Pragi izdala v češčini in za tujino v angleščini zbornik sestavkov, podkrepljenih z dokazi in dokumenti, »Co dalo Československo světu«. V tem delu, ki ga je uredil Vilém Mathesius, se prikazuje vse pozitivno in novo, kar je čsl. narod doma ali zunaj svojih mej v teku svojega tisočletnega razvitka poklonil Evropi in svetu.

M A D A G A S K A R

Spričo obnovljenih načrtov za naselitev židov na Madagaskarju bo zanimal naslednji popis zemljepisnih, narodopisnih in vremen-skih razmer na velikem otoku ob zapadni obali črne celine:

Doleti 1934 je guverner Cayla v Tananarivu, gorski prestolnici Madagaskarja, prejel z južnega dela otoka radio sporočilo, ki mu je povzročilo veliko skrb. Postaja Fort Dauphin na ozemlju, kjer prebivajo domačini plemena Antandroy, je brzojavila, da je prebivalstvo silno vznemirjeno zaradi suše, ki grozi z uničenjem žetve. Lakota bi mogla sprožiti upore, posadka v Fort Dauphinu pa je

preslabotna, da bi s par belci in s par ducati kolonialnih vojakov mogla izvesti pomirjevalno akcijo.

Guverner, ki se je nedavno vrnil s svojega evropskega dopusta, bi se mogel peljati z železnico do pristanišča Tamatave na vzhodni strani otoka, tam bi mogel stopiti v oklopni avto ter priti slednjič po enem tednu v Fort Dauphin, odkoder bi mogel — če bi to dopuščale cestne prometne razmere — v kraje

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDRE DUMAS ST. ● ILUSTRIRAL HÖRRETRANDERS ● PONATIS NI DOVOLJEN

V KARDINALOVIH ROKAH

Kardinal je še nekaj časa razmišljal, nato je zapičil svoj orlovski pogled v d'Artagnanov objokani obraz. V njem je videl vse trpljenje, ki ga je moral doslej prestati mladi mož. Ponovno se je zamislil v bodočnost tega tri in dvajsetletnega otroka: kakšno vrednost bi lahko imela njegova mlada glava za onega, ki bi jo znal voditi!

Na drugi strani se je bavil v mislih

z Myladynim zločinom, z njeno pretkano-stjo in vražjo iznajdljivostjo. Občutil je neko skrivno veselje, da se je brez nadaljnega znebil svoje nevarne sokrivke za zmerom.

Počasi je strgal dragoceni dokument v košček.

»Zdaj sem izgubljen,« si je mislil d'Artagnan ter se globoko priklonil pred kardinalom.

nemirnih domačinov. To bi storil vsak drug guverner.

Ne tako gospod Cayla. Svoj zadnji dopust je izkoristil s izpitom zračnega pilota ter je takoj po svoji vrnitvi odredil, da se mora povsod, kjer je prefektura, zgraditi letališče. To se je zgodilo in tako je mogel guverner sesti v svoje letalo ter se odpeljati naravnost v Ambovombé, središče nemirnega plemena, kjer je imel s tamošnjimi domačinskimi samovladarji »kabary« — posvetovanje.

Čarovnik, ki dela dež

Gospod Cayla je prišel v Ambovombé z novega letališča, oddaljenega štiri kilometre. Pripeljal se je z avtom ter imel

kratek nagovor na poglavarje, seveda s pomočjo domačega tolmača. Obljubil jim je, da jim bo vlada, če ne bo dežja, poslala živeža in še drugo pomoč.

Ko je guverner spet stopil v svoj avto, si je obrisal s čela pot in v šali dejal: »Zdaj pojdemo na pot! Če bomo srečali kakšen oblak, ga bomo skušali ujeti in ga poslati na zemljo.«

In gospod Cayla je položil roko na volan svojega vozila. Toda prišlo je do majhne zakasnitve. Tolmač je namreč prestavil tudi to guvernerjevo šalo poglavarjem, nakar so ti s skakanjem in z vihtenjem lokov spremili njegov avto na letališče.

Ponoči, ko je bil guverner v Tsihom-

OSUPLJENOST

Kardinal je stopil k mizi in stoje natekal nekaj besed na kos pergamenta, ki je bil že skoraj ves popisane. Potem je pritisnil nanj svoj pečat.

»To je moja smrtna obsodba,« si je mislil d'Artagnan. »Prihraniti mi hoče dolgo bivanje v trdnjavi in neprijetnosti dolgega procesa. Zares obziren človek!«

»Poglejte!« je rekel kardinal, »vzel sem vam dokument, toda dam vam za-

to drugega. Na njem manjka samo eno ime, toda to lahko vstavite sami.«

D'Artagnan se je nekoliko obotavljal, nato je vzel papir in ga pogledal. Bilo je imenovanje za poročnika pri mušketirjih.

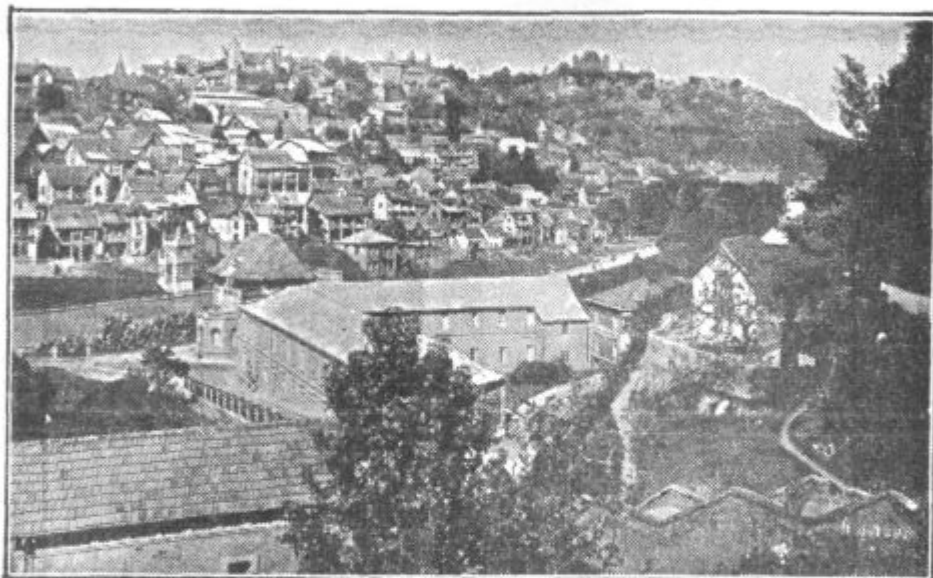
Presenečen je padel na kolena: »Eminenca«, je vzkliknil, »moje življenje je vašel! Razpolagajte z njim vso večnost. Toda jaz ne zaslužim te milosti. Imem tri prijatelje, ki so vrednejši od mene.«

béju, je nastal silen vihar, ki je preprečil njegovo potovanje z letalom. V veliko začudenje guvernerja in njegovega spremstva je dospelo iz Ambovembéa poročilo, da že od štirih zjutraj namaka dež vso pokrajino. Odtlej uživa guverner veliko spoštovanje pri vseh plemenih na Madagaskarju kot »čarovnik, ki zna delati dež.«

Ostaneke zemljine

Čemu ta zgodba? Ker se za Madagaskar trenutno zanimati dve vladi. Nedavno je poljski zunanji minister zahteval za svojo državo kolonije.

riške obale, nasproti portugalski koloniji Mozambique, je Madagaskar ostaneke zemljine. Kontinent Lemurija, ki ga imenujejo geografi in geologi Gondwana, je segal od Afrike do Prednje Indije, najbrže celo do Avstralije. Živalsko in rastlinsko življenje na Madagaskarju je tako različno od onega v Afriki, da se je morala Lemurija ločiti od Afrike že pred milijoni let. Madagaskar je ostaneke Lemurije, ima skoraj isto floro in favno, kakor ju imata Prednja Indija in Malajsko otočje. Zato menijo, da se je Lemurija pogreznila šele pred kakimi 15.000 leti.

TANANARIVO

Ne naravnost ozemelj, ki bi prišla pod poljsko suvereniteto, ampak možnost za naselitev odvišnega prebivalstva, predvsem Židov. Francoska vlada je tedaj izrekla svojo pripravljenost, da bo dovolila poljskim Židom, ki ne morejo v Palestino, naselitev na Madagaskarju. Poljska vlada je izročila svoj predlog posebni komisiji, ki je proučila to vprašanje in podala svoje poročilo.

Po tem poročilu se ne more priporočati na evropske razmere navajenim ljudem naselitev na Madagaskarju. Tudi Francija ne pošilja tja svojih brezposelnih. Sicer ima Francija interes na močnejši naselitvi otoka, ki je s svojimi 627.325 kv. km. četrti otok po velikosti na svetu, toda poljski Židje, ki bi se tu naselili, bi morali iz nič ustvariti svojo novo domovino.

Okoli 400 km oddaljen od vzhodne af-

V času Kristusovega rojstva se je pleme Hova preselilo z vzhodnih otokov Indskega oceana proti zapadu, na Madagaskar. Danes jih je kakih 900.000. Celotno število prebivalstva znaša okoli 3.7 milijonov. Pleme Hova živi skupno z drugimi malajskimi rodovi, katerih imena bi zanimala reševalce križank, v notranjosti in na vzhodu otoka. Njihova polt je olivna in imajo črne, trde lase. Zdi se, da so njihovi najbližji sorodniki malajski ribiči na otoku Niás zapadno od Sumatre.

Mesečni otok Arabcev

Arabci, ki so izmed vseh narodov Sredozemlja prvi prišli semkaj, so imenovali Madagaskar — Mesečni otok. Evropeci (Portugalci) so ga odkrili šele 1508. Čez sto let so se skušali tu naseliti Holanci in Francozi, toda šele v zadnjem

času (1883—1896) se je posrečilo Francozom, da so ustanovili na Madagaskarju svojo kolonijo. Zadnja kraljica Ranavalona III. je bila 1897 odstavljen in pregnana. General Galliéni, znan iz svetovne vojne, je pomiril otok in postal prvi francoski guverner.

Odtlej je postal Mesečni otok važna uvozna in izvozna dežela. Topli morski tok posreduje tropsko podnebje, ki ima seveda tudi svoje slabe strani. Med 20 tisoč Francozi (1,8% celotnega prebivalstva), ki žive tu kot uradniki ali naselniki, ni menda nobenega, ki se ne bi rad vrnil v Evropo. Pri tem bivajo Francozi večinoma v višjih notranjih legah otoka, kjer je temperatura znosnejša, Trgovino v vročih, umazanih obmorskih krajih radi prepuščajo 10 000 Indijcem, ki se v vedno večjem številu naseljujejo.

Dežela vanilje

Marsikdo bo oporekal, češ da Židje niso izključno narod trgovcev in da so v Palestini dokazali svoje velike poljedelske sposobnosti. Mar niso tam obdelali več sto tisoč hektarjev puste zemlje, jo umetno namočili in jo napravili rodovitno? Ali niso tam oranžne kulture, ki bistveno skrbje za zimsko sadje v Evropi? Zakaj bi tega ne mogli na Madagaskarju?

Poljedelstva in sadne kulture v Palestini ni ustvaril samo denar priseljenec. Sionistični idealisti po vsem svetu so iz navdušenja za vrnitev Židov v njihovo prvotno domovino zbrali ogromne vsote za gospodarsko obnovo Svete dežele. Židje, ki bi se naselili na Madagaskar ne bi mogli računati na to pomoč.

Agrarno gospodarstvo francoske kolonije je docela drugačno od onega v Evropi ali v Palestini. Madagaskar ni dežela pšenice. Kar se tu prideluje — na vročični vzhodni obali in v notranjosti — to je: riž, kapera, maniok in turščica. To pridelujejo domačini. Medtem ko ti gojijo navedene proizvode na 1,8 mil. hektarjih, sade Evropci na samo 100.000 hekt. vaniljo, kavo, sladkorni trs, tobak, dišave in oljnate sadeže. Madagaskar sam proizvaja 30% vanilje.

Židom bi torej ne preostajalo drugega, kakor z velikim rizikom in velikim kapitalom »presedlati« ali pa se naseliti na zapadu in jugu otoka, kjer bi mogli med pol divjimi plemeni gojiti sviloprejke, kakor to dela pleme Hova. Mogli bi tudi zbirati divji med in vlakna palme rafija, kakor pleme Sakalava. Lahko pa bi tudi gojili cibetovke in

prodajali njih žlezasto izločino tovarnam za parfume.

Malo cest, še manj železnic

Vsa ozemlja na Madagaskarju, kolikor sta jih dosegla agrarna kultura in živinoreja, imajo okoli 1200 km avtomobilskih cest in le 700 km železnic. Obrežja so gosto poseljena, notranjost pa je deloma še neraziskana. Na otoku je 3000 konj, toda 7 $\frac{1}{2}$ milijona goveje živine. Visoko število velblodov (116 tisoč) dokazuje, da so na otoku suhe pokrajine, kjer je edino prometno sredstvo »puščavska ladja«.

Če bi hoteli kljub vsemu naseliti Židje na Madagaskarju, bi bilo veliko vprašanje, ali bi domačini sploh dopustili večje naseljevanje. Francija je imela dovolj posla, preden je pomirila bojevita plemena in napravila iz njih mirne kmete in pastirje. Slednjič pa bi se znalo zgoditi, da bi tudi ti Malajci sledili vzgledu palestinskih Arabcev. Prodali bi svojo zemljo Židom, potem pa bi jo zahtevali z bombami nazaj.

Madagaskar pač še ni dežela za večje priseljevanje iz Evrope. To bi moglo biti, kadar bodo izpeljane ceste v notranjosti in ko bo raziskano ozemlje v nadmorski višini 800 m, kjer je podnebje znosno za Evropeca. Za zdaj pa nima tega in še dolgo ne bo imel. J. K.

2

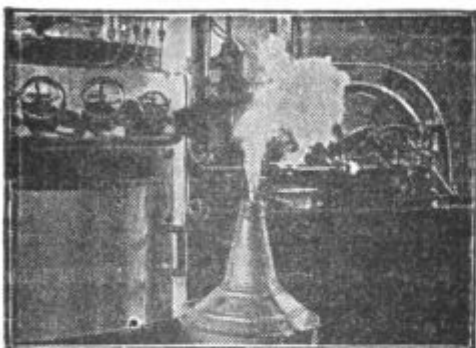
BREZ ČRNIH MRAVELJ NI KAKAVA

Kakor mnoge druge rastline ima tudi kakavovec sovražnike, ki večkrat požro tretjino pridelka. Med njimi je prav majhna drevesna stenica, ki v velikih množinah napada cvetje, ga razgrize in izsesa iz nje ga ves življenjski sok. Farmerji so se zaman borili proti tej golazni, zmerom več žlahtnega drevja je bilo uničenega.

Zdaj so na Javi izsledili mrčes, ki je neposredno pripomogel k zatrtju stenic. Opazili so, da je tako imenovana bela ščitna uš rastlinam neškodljiva, čeprav tudi sče zavetje in hrane na njih. Kjer se te uši razmnože, jim zvesto slede drobne črne mravlje. Na mladikah, listju in cvetju kakavovca se nabere okrog belih ušic vse polno mravelj, ki srkajo iz osladnega mrčesa neko sluz. Svojim molznim kravicam izkazujejo mravlje hvalečnost s tem, da prenašajo vse tekmece, ki se posejejo po drevju. Sebičnost mravljincev je tedaj pokazala farmerjem način, da je treba pospešiti razpored belih ušic na kakavovcu in milijenci teh, črne mravlje poskrbe, da prečeno iz cvetja stenice, požrešne grabljivke žlahtnega sadu.

MRZLO IN MRZLEJŠE

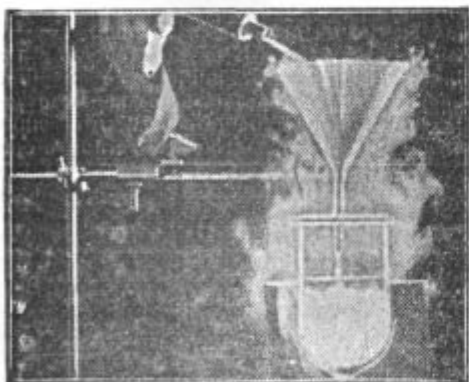
Kulturni film, ki ga je izdelal dr. Martin Rikli, se bavi z zanimivimi pojavi, ki nastopajo pri stalnem ohlajevanju pod lediščem, posebno pa še z utekočinjanjem plinov. Najprvo vzemo tu nekaj o molekularnih gibanjih in o absolutni ničli. Film prikazuje pazorno, da so vsa telesa, tudi tako imenovana trda, po svojih najdrobnejših delcih, molekulih, v neprestanem gibanju. Kaže

Stroj za izdelovanje tekočega zraka

nam tudi, kako postaja to gibanje z rastočo temperaturo hitrejše, s padajočo pa počasnejše. Pri neznansko nizki temperaturi 273,16 pod ničlo se vsako molekularno gibanje ustavi. Še hujši mráz torej ni več mogoč in to je lista »absolutna ničla«, o kateri beremo danes toliko zanimivih stvari.

Na tej podlagi prikazuje film nato dogodke pri rastočem mrázu. Videti je, kako posiljajo plinj tekoči, posebno pa sestavni deli plinske mešanice, ki nas obdaja vse-

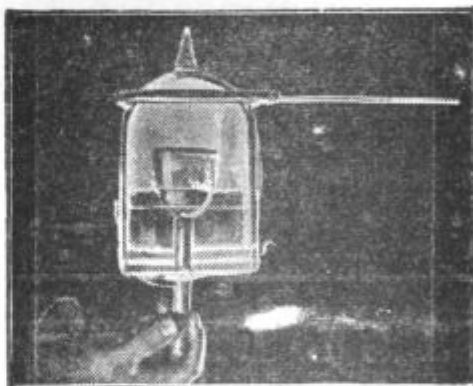
Tekoči zrak teče skozi precejevalni papir kakor voda

po vsod in ki jo imenujemo »zrak«. Po kratkem pregledu o modernih načinih ohlajevanja plinov pokaže film lastnosti tekočega zraka, to je v silnem mrázu 190 stopinj pod ničlo, svoje lastnosti: nageljni postanejo krhki kakor porcelan, jajce trda kakor kruha,

dostj trša če jih skuhaš, guma izgubi svojo prožnost, zvonec iz svínca dobi kovinast zvok in v primernem kalupu je mogoče iz tekoče kovine živega srebra, ki se strdi pri 85 stopinjah pod ničlo, viliti trd zvoneč zvon.

Potem gledamo svojevrstne lastnosti tekočega kisika. Posebno čudno je to, da postane ta plin v tej obliki magnetičen. Z močnim elektromagnetom ga je mogoče izvleči iz peoode kakor kos železa in napraviti, da obvisi v zraku. Tehnika izkorišča kisik, ki je eden najmočnejših pripomočkov za popaševanje zgorevanja, v tekoči obliki kot razstrelivo.

Potem gremo dalje. Pri mrázu 196 stopinj postane tekoč dušik, dejstvo ki je vedlo do pridobivanja dušika iz zraka. To pa ni majhna stvar, saj pomeni to z drugimi besedami, da pridobivamo na ta način iz zraka

Če ohladimo zvonec iz svínca v tekočem zraku na 190 stopinj pod ničlo, dobi zvonec kovinast zvok

gnojila za naša polja, naš vsakdanji kruh. Pri mrázu 246 stopinj dobimo tekoči neon, ki ga uporabljamo potem spet v obliki plina za polnitev žarečih reklamnih cevi.

Pri 253 stopinjah mráza dobimo tekoči vodik in film nam tu pokaže nekatere svojevrstne eksperimente. In končno dospemo na najnižje temperature 269 stopinj pod ničlo, kjer se utekočini plemeniti plin helij. Čeprav je v milijonu kubičnih centimetrov zraka samo pet kubičnih centimetrov helija, je tehniki z utekočinjanjem vendarle joločana pot, kako bo mogla nekoč pridobivati dovolj tega plemenitega plina za razično ladje. In tako kaže tudi raziskovanje najnižjih temperatur poti do rešitve važnih tehničnih problemov. kj

Pravijo, da so nekatere živali lakomne, n. pr. veverica in skoraj vse žuželke. Toda te živali spravljajo iz previdnosti in nagona. Njih skopuštvó ne ustvarja nereta, pač pa red.

Paul Moirand

IN MEMORIAM PROF. DR. A. ŠERKO

Vere dignum et iustum est, da je uredništvo »Zdravniškega vestnika« posvetilo skoraj v celoti prvo številko novega letnika strokovnega glasila slovenskega zdravništva spominu pokojnega dr. A. Šerka.

Na uvodnem mestu je kratek, jedrnat opis dr. Šerkove življenjske in znanstvene poti iz peresa dr. Miroslava Hribarja, ki je prispeval tudi optimistično poročilo o »Zdravljenju shizofrenije z insulinom« v bolnici za duševne bolezni v Ljubljani, kjer je bil dr. Šerko do svoje smrti vodilni zdravnik. Poročilo je napisano v zvezi z zamotnostjo bolezni, katere etiologije še ne poznamo, tako, da ga more razumeti vsak laik-inteligent. Tople so tudi besede zdravnika pisatelja dr. B. Magajne »In memoriam«, ki primerja dr. Šerkovo življenje z Axelom Munthejem.

Iz pokojnikove znanstvene literarne zapuščine je objavljen odlomek o »Individualni psihologiji« dr. A. Adlerja. Nadalje ponatja oziroma prevod dr. Šerkove razprave o »Depresivni zvrstosti in kardiocoluc«, ki je izšla v nekem nemškem strokovnem listu in kjer je zanimivo poročilo o uspešnem zdravljenju s kardiocolom v ljubljanski bolnici za duševne bolezni. Dr. M. Kamin je prispeval razpravo o »Sodobnem zdravljenju duševnih bolezni s posebnim ozirom na shizofrenijo«, ki se bo nadaljevala. Isti avtor je napisal tudi zanimivo pripombo k Šerkovi involutivni parafreniji. Naše evgenike in higienike bo poleg zdravnikov oedvomno znal članek dr. Kanonija »Nekaj bežnih vtisov in misli z Rüdinovega predavanja o duševnih boleznih, njih individualnem zdravljenju ter preprečevanju«.

Številka je nedvomno lepa počastitev dr. A. Šerka, »človeka, učenjaka in moža tako genialnega in kremenitega značaja, kakor jih je dala slovenska zemlja malo« (dr. M. Hribar), otemem pa je nov dokaz znanstvenega dela naših zdravnikov-psihiatrov, ki se uspešno udeležujejo, čeprav slovenska prestolnica iz zdravi pameti neumljivih razlo-

gov ne more dobiti svojega kliničnega središča.

»Zdravniški vestnik«, ki ga urejuje dr. R. Neubauer, izhaja desetkrat na leto in stane za medicinarje letno din 90. Naroča se pri upravi na Golniku.

BOZJA PREVIDNOST

Kot bližnja soseda kavarni Evropi stoji v Ljubljani ob bivši Dunajski, danes Tyrševi cesti znana gostilna Pri Figovcu, na kateri so »penati«, vmes pokojni dr. Alfred Šerko, pred leti opolnoči odkrili spominsko ploščo bratcu Andreju Smoletu. Omenjena pivnici je vezana s Šerkom med drugimi tudi s tole prigodbico.

Ob hudi poletni pripeki popravljajo delavci progo »pocestnice«, kakor je rajni prof. Franc Kobal imenoval tramvaj ali cestno železnico. V trenutku, ko zavije mimo njih na čašo hladilne pijače, zasliši Šerko delavca, ki je vzdihnil:

»Ko bi mi Bog oče zdajle kruglico piva dal!«

Raziskovalcu meskalina blisne plemenita misel v glavi. Natakariči naroči, naj nese vrček piva dotičnemu robotniku in mu pri tem pove:

»To je Bog oče dal!«

»Se nikoli nisem videl človeka, da bi tako debelo gledal«, je izjavil svoji družbi domiselni dvojni doktor.

NAJVIŠJE JEZERO NA SVETU

Angleška znanstvena odprava, ki je raziskala jezero Titicaca, na meji med Perujeva in Bolivijo, se je pravkar vrnila v Evropo. Najvišje jezero sveta leži preko 3800 m visoko, dolgo je 190, široko 50 km in meri v globino 272 m. Bogato je rakov in rib, med njimi so nekatere zelo redke vrste. Učenjaki so ugibali, kako so mogle priti ribe tako visoko. Jezernica se izliva v nižje jezero Poopo, ki se je že v predzgodovinski dobi pogreznilo in odepilo od gornjega. Obalni rob spodnjega jezera leži 30 m nad eadnjo gladino. Jezero Poopo je komaj 2 m globoko, 48 km dolgo in 32 km široko. Ker nima odtoka, je zelo slano in brez rib. Za časa Inkov, katerih redki potomci še žive v gorati okolici, je vodila k jezerom lepa cesta. 4800 m visoko. Učenjaki so odkrili njene sledove in rudnik, 4500 m v gorah, med katerimi se vije močan vodotok k Titicacu.

PREBIVALSTVO FRANCIJE

Šele meseca januarja je vlada obnarodovala podatke o poslednjem ljudskem štetju 8. marca 1936. Tokrat so ugotovili 41.508.118 oseb, zbranih v 13.145.184 gospodinjstvih, ki zasedajo 9.109.687 ha. Od l. 1931 je število ljudi zrastle samo za 81.000, medtem ko je pri hišah prebitek celih 229.687! Pariz obsega 2.792.983 prebivalcev, Marseille 913.520, Lyon 561.526, Nica 262.620, Bordeaux 254.875, Toulouse 201.743, Lille 200.575.

FOTOAMATER

Trpežnost filmov

Če si hočemo ohraniti fotografske negative kot važna dokazila, moramo vedeti, koliko časa se lahko ohranijo. Ker je vsa fotografija prilično mlada spretnost, odgovor na to vprašanje nikakor ni lahek. Posebno važni so torej za nas filmi, ki so se nam ohranili še iz prvih časov fotografiranja na filme sploh. Za časa, ko so Nemci oblegali Pariz (v vojni l. 1870./71.) je živel tam zelo spreten fotograf, Dagron, ki je glavnemu ravnatelju pošte in brzjova predlagal, naj bi sporočila fotografirali na zelo tanke filme in jih odpremljali z golobi pismošči. Takšni fotogrami več tiskanih strani bi tehtali potem s presnim tulcem vred, v katerem bi jih skrili, komaj kakšen gram. Oblast je ta predlog sprejela. Dagron je z balonom zapustil Pariz in je prispel po mnogih nevarnostih v Tours, od koder je samo v eni zimi poslal 115.000 sporočil v oblegano prestolnico. Ker so ta sporočila odpošljali vedno v velikem številu, so skoraj vsa dosegla svoj smoter. Pozneje je Dagron objavil majhen spis, ki mu je dodal reprodukcijo nekaterih tedanjih depeš. Po 65 letih je dr. L. Bendikson napravil poskuse z Dagronovimi izvornimi filmi, ki so se ohranili do naših dni. Pri tem so se kopije naslovov izkazale za popolnoma čitljive. Treba je pomisliti, da so današnji fotografski filmi še dosti popolnejši nego Dagronovi, zato nimamo nobenega razloga domnevati, da bi se ne mogli ohraniti cela stoletja. Seveda pa je potrebno, da smo izvršili vse potrebne procedure ž njimi, posebno ustaljevanje in izpiranje, s skrbjo in da jih shranimo tako, da jim zunanji vplivi ne morejo škoditi.

Ostri, neprijetni duh

ki nam udari v nos, ko odpremo steklenico s svežim ustaljevalcem, je normalen pojav. Gre za izpuhtevanje žveplovega dvo-kisa iz bisulfitne primesi. Če ustaljevalec n'ima tega duha, tedaj smo lahko prepričani, da je bodisi že izrabljen ali pa, da smo ga nastavili s pokvarjenimi ozlroma nepravimi kemikalijami.

Sportni posnetki

se nam najlažje posrečijo, če jih napravimo z okvirnim iskalom. Z najbolj občutljivimi tvorivi in velikimi odprtinami (2.8 do 3.5) lahko tvegamo 1/300 do 1/500 sekunde in to nam zadostuje za skoke in druga hitra gibanja. Pri vzpenjanju na smuških izletih moramo pomisliti, da nam srce silno bije in da je roka za daljinske posnetke zato večinoma prenemirna. Tudi v teh primerih opravimo svoje delo dobro le z večjimi odprtinami in kratkimi osvet-

Zive skupine

moremo, vsaj začetniki, fotografirati edino na ta način, da jim ne pokažemo svojega namena za fotografiranje. Najslabše je, če damo skupinam pozirati in jih še poziva-

mo, naj se pačijo. Skupina, ki naj ima kakšno fotografsko vrednost, mora biti osredotočena v neko skupno dejanje in ne sme vedeti, da meri fotograf nanjo.

Portretni posnetki pri dnevni luči v sobi

so nekaj vsakdanjega in ne pretežkega, če ima soba dve ali več oken. Če pa je na razpolago samo eno okno, je skrajno težko postaviti aparat in osebo tako, da bi padala na to enakomerna svetloba. V tem primeru si pomagamo pač tako, da sen-ce ki jih daje enostranska svetloba, razsvetlimo. V oddaljenosti pol do tri četrti metra od modela postavimo velik, gladek kos belega papirja proti osenčeni strani obraza tako, da odseva svetloba s papirja v senco. Pri portretiranju v sobi moramo še posebno paziti na to, da eksponiramo bogato in da razvijemo posnetek mehko.

Za posnetke proti luči

in z modernim pankromatskim tvorivom uporaba rumenice v splošnem ni priporočljiva, in sicer prvlj zato, ker se barvni odtenki zavoljo velikanskih svetlobnih nasprotj v tem primeru itak ne morejo posebno uveljavljati in drugič zato, ker nam utegne rumenica uničiti zračno perspektivo, ki dela baš to vrsto posnetkov tako mično.

Fotoklub Ljubljana: Eksekutiva razstavnega Odbora Obče razstave fotografije in filma ima stalne kratke sive vsak ponedeljek ob 18. v tistih razstave na velesjemu — V torek običajno predavanje, v petek večer kritike in določitev nedeljskega izleta.

Zagrebski Klub k oamatera priredi tudi letos tekmo najboljših smatersk. kinofilmov, s katerimi se bo lugoslavija udeležila mednarodnega tekmovanja na Dunaju. Podrobnosti pozorni so dobe na naslov Kluba kinosamatera, Zagreb, Masarykova 22., ali pri Fotoklubu Ljubljani.

Prešli smo tretjo številko »Die Galerie«, mesečnika za mednarodno umetniško fotografijo, ki izhaja letos v šestih nacionalnih izdajah. Najprezentativnejši fotografski obzornik, ki je s svojimi umetniškimi celostnanskimi reprodukcijami vsak mesec različna galerija svetovnega fotografskega ustvarjanja, se je letos vsebinsko nekoliko spremenil. Posebno pozornost obravnava v vrsti kraških člankov inotic vsakovrstnim tehničnim problemom, uvodni članki pa obravnavajo estetske probleme, v tem številku n. pr. problem oblike. Med reprodukcijami, ki jih v oblikovne in tehnične strani razlaga z zanimivimi podatki, se v zadnji številki obnavljen tudi krasen ženski portret zagrebkega mojstra Toša Dubca. Mesečnik se naroča na naslov »Die Galerie«, Wien VI., Linke Wienzeile 48 in stane letno 145 din. četrtletno 40 din. Opozorimo tudi na slijajna knjižna dela, ki jih izdaja založba »Galeriew«.

Tretja številka »Fotografische Obzora« obnavlja na uvodnem mestu članek o fotografsko-optičnih lastnostih nitratok. — 5. številka »Photographie für Alle« razpravlja v dveh daljših ilustriranih člankih o saljih posnetkih premetov iz najbližje bližine in o dvoinskih posnetkih. Priobčue tudi pregled novosti s katerimi nastopi fotografska industrija na letnem velesjemu v Lipskem. Zanimivo gradivo ima tudi nova številka »Kino Amateur«, n. pr. o Schülftanovem postopku, o snemanju z lišine, o globinskih ostrinah objektivov za 8-milimetrsko kamero itd. Knappov »Foto Beobachter« obravnava v vrsti kraških člankov razne nove načine in pripomočke pri povečavanju, n. pr. povečavanje z nitratokami, določanje osvetlitve z električnimi merilci, povečevanje tenkih negativov z rumenicami in trdih s Sterzyjevo kopeljo.

FILATELIJA

Letošnje mednarodne razstave znamk

Za letos so napovedane štiri mednarodne razstave znamk, in sicer: 1. Tretja madžarska državna razstava znamk v Budimpešti od 22. do 30. maja. 2. Avstralska mednarodna razstava znamk za 150 letnico, kar je Avstralija prišla pod Anglijo. Razstava bo v Sidneyu, natančen datum pa še ni znan. 3. Mednarodna razstava znamk v Pragi od 26. junija do 4. julija. 4. Mednarodna razstava znamk ameriških Združenih držav, ki tudi še ni točno terminirana.

Nove znamke po vsem svetu

ANDORA: Izšla je nova frankovna znamka francoske pošte v tej miniaturi državi. Znamka je za 65 centimov v sinji barvi, na njej pa je naslikan most.

ANGLIJA: Z vodnim znakom »G VI R« so izšle tri nove portovne znamke, in sicer vijoličasta po 3 p., sivo zelena po 4 p. in svetlo sinja po 1 šil.

EGIPT: V kratkem izidejo tri serije priložnostnih znamk. Prva bo za svetovni kongres gojilcev bombaža in bo obsegala tri vrednote po 5, 15 in 25 millimov. Druga serija bo spomin na kongres svetovne radio zveze. Vrednote bodo iste. Na znamkah bo slika moderne radio postaje, v ozadju pa na eni strani piramide, na drugi pa kolos iz Theb. Sredi leta bo v Kairu kongres za zatiranje gobavosti. Pri tej priložnosti bo izšla posebna spominska znamka po 10 millimov v rjavi barvi.

ESTONSKA: Poštna uprava je izdala posebne dobrodelne znamke. Serija ima štiri vrednote, in sicer sivo rjavo po 10 + 10 sentov, živo rdečo in zeleno po 15 + 15 s., sinjo in karminasto po 25 + 25 s., ter črno in rumeno po 50 + 50 s. Na znamkah so slike estonskih mest in pokrajin.

FINSKA: Za rdeči križ so bile izdane štiri dobrodelne znamke, in sicer: temno zelena za 50 + 50 pennov, temno rjava za 1.25 marke + 15 p., karminasta za 2 m. + 20 p. in temno sinja za 3.50 m. + 35 p. Znamke kažejo obraze finskih zgodovinskih osebnosti in imajo vtisnjen rdeč križ. Izdelava te vsega črna serija je tudi to leto zelo draga.

URUGVAJ: Poštna uprava je izdala posebne spominske znamke za Rio Negro. Znamke po 1 cetnavo je škrlatna, za 10 c. sinja in za 1 5c. rdeča. Podobne znamke so bile izdane tudi s pretiskom »CORREO AEREO« v novi barvi in novo vrednostjo. Za 20 c. je svetlo zelena, za 35 c. rdeče rjava in za 7 5c. vijoličasta. — Po vzorcu dosedanjih frankovnih znamk so izšle kostanjevo rjava po ½ c., sepiasto rjava po 2 c. in sinja po 5 c.

VENEZUELA: Izšla je posebna spominska znamka po 1 centavo v rjavi barvi. Na njej je slika generala Bolivarja. Znamko je treba nalepljati na vse pošiljke, na podoben način kakor pri nas znamke za Rdeči križ v tretjem septembrskem tednu.

NIKARAGUA: Za poštni kongres so izšle tri posebne znamke, in sicer zelena po ½ centa s sliko poštnega sla, rdeča po 1 c. s sliko meza, otovorjenega s pošto, ter čokoladno rjava po 2 c. s sliko poštnega voza.

SIAM: V kratkem izide nova serija frankovnih znamk. Na nižjih vrednotah po 2, 3, 5 in 10 satangov bo slika kralja Anande, na znamkah po 12, 25 in 50 sat. slika pokrajine, na najvišjih vrednotah po 1, 2, 3, 5 in 10 bathov pa razne razvaline in spomeniki.

CEYLON: S sliko kralja Jurija VI. v kotu sta izšli znamki po 20 centov v sinji in črni barvi in po 25 c. v rjavi in sinji barvi. Na nižji vrednoti vidimo še prizor pri obriranju čajevca, na višji pa sliko templja.

COSTARICA: Za narodno razstavo v San Joséju so izšle posebne spominske znamke. Na sivo črni po 2 centima je slika ribe, na zeleni po 5 c. banana, in na karminasti po 10 c. kavovec. Razen tega so izšle še nove znamke za letalsko pošto s sliko letala nad obmorsko pokrajino. Vrednote so naslednje: črno siva po 2 centima, zelena po 5 c. sinja po 20 c. in svetlo rjava po 1.40 pesosa.

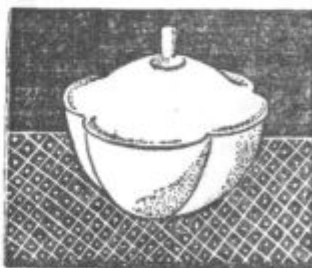
Nov blok

Napoveduje ga Nemčija in bo izšel 20. aprila. Na njem bodo kakor lani štiri znamke s Hitlerjevo glavo. Prodajal se bo za poldrugo marko.

PRAKTICNE NOVOTE

Posodje iz umetne smole

Umetna smola je najmodernejše tvorivo za najrazličnejše namene, ki se odlikuje po svoji trpežnosti, lepi vnanjosti in drugim prijetnimi lastnostmi. Danes ne izdelujejo več samo žlic in podstavkov iz tega tvoriva, temveč tudi že čaše, skleda in krožnike vseh vrst, bele in barvane.

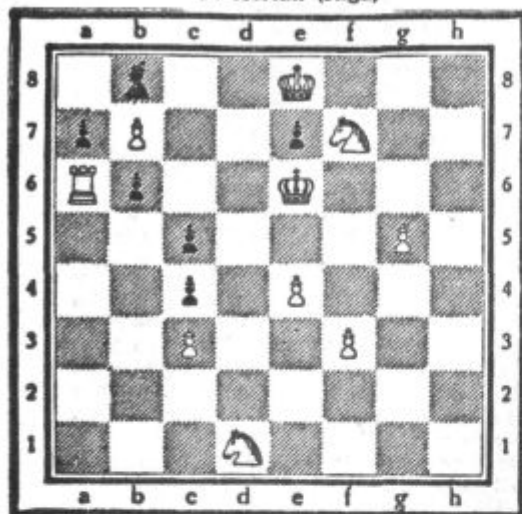

Med namizno posodo je vredna zanimanja posebno nova skleda za odpadke, ki bi je ne smelo manjkati na nobeni urejeni mizi. Naj si bodo kosti ali sadne lupine ali kar koli, kar ne spada med namizni okras, vse dobi mesto v tej skledi; in postane po njenem pokrovu nevidno. Takšna skleda za odpadke iz bele, slonokoščene ali kakor koli drugače nežno barvane umetne smole se da z lahkoto snaziti in je skoraj nezdrobljiva.

PROBLEM 234

P. Kerian (Riga)

Mat v treh potezah

ZA BISTRE GLAVE

386

Problem v kopalnici

V kopalno kad držita dva cevi za vodo, prva napolni kad v šestih urah, druga, ki je nekaj ožja, pa v osmih urah. Če odpreš obe cevi istočasno, je čas za polnitev sededa krajši. Kakšen?

387

Premeteni računar

Neki računar je dejal nekemu, naj dnevno število svojega rojstva pomnoži z 20, prišteje še 222, pomnoži rezultat s 5, prišteje število meseca, pomnoži vse skupaj s 100, prišteje obe zadnji številki leta in nato še 111. Ko mu je mož imenoval rezultat, je računar takoj povedal rojstni datum. Kako razlagate vi to?

388

Utež v pametnih kosih

Neki trgovec je imel kamen, ki mu je rabil kot 40-kilogramska utež. Kamen je nekoč padel na tla in se razbil v štiri kose. Ko so kose stehali, so ugotovili, da tehtata vsak kos neko celo število kilogramov in da je mogoče s temi poedinimi kosi stehati vsak 1- do 40-kilogramski predmet. Koliko so tehtali posamezni kosi?

Rešitev k št. 384

(Naloga z ulomkom)

Uloemek je bil $\frac{1}{2}$.

Rešitev k št. 385

(Četverotaktni motor)

Vratilo se bo moralo zavrteti za vse štiri takte vedno po dvakrat na glede na število cilindrov.

REŠITEV KRIZANKE V ŠT. 9.

Vodoravno: Anderson, Loa, Vupa, Goloded, ol. sata, ve, Ob, Sue li, pretég, stog, jak. — Navpik: algol, no Davos, repent, Nairobi, udav, Ada, gož, uo šupo Olga, erg, ej. — Za nagrado je bil izžreban Fr. Maurič, Studenci pri Mariboru.

INKOGNITO

Skandinavske države so znane po preproščini svojih žeg in navad. Pred kratkim je prišel v veleblagovnico prileten, visok gospod, si nakupil mnogo stvari, nato pa je hotel telefonirati enemu izmed ravnateljev dolične tvrdke. Za to je prosil dovoljenja in ga seveda dobil. Ko je žena slušala, ga prodajalka vpraša:

>V čigavem imenu?

>V imenu Njegovega Veličanstva, odvrne stari gospod.

>Bežite no, stari, brez šale! mu reče mladenka.

>Saj jaz sem kraljk, ugovarja kupec ljubeznivo.

Mlada uslužbenka se zmedena opravičuje. Ali vladar je bil tako malo hud na nezkušeno standardistko, da ji je drugo jutro poslal vrečico sladkorčkov s temi besedami: >Brez šale, od starogale **nk**

